

בעניני יום טוב ומקום קניית החמץ אחר הפסח - שיעור 653

I. אם מותר לומר לנכרי ביום טוב שני של גליות שיעשה מלאכת דאורייתא דאפשר ביום טוב שני חמור הוא ולא נחשב לשבות

(א) עיין בשו"ת נודע ביהודה (ז' - מ"ד) שאף שיו"ט שני הוא דרבנן מכל מקום אינו כשאר שבות דלא שמענו דיהיה מותר לבנות בית הכנסת ע"י נכרי ביו"ט שני ועיין במ"ב (תל"ו - ז') דאפילו חיללו ע"י עכו"ם נמי הוא בנידוי דכל מה שאסור בראשון אסור בשני ונתבאר בפוסקים דיו"ט שני חמור בזה מיו"ט ראשון דביו"ט ראשון אין מנדין רק בעבר על איסור דאורייתא משא"כ ביו"ט שני דביו"ט שני הרי הוא כעוקר את כולו אמנם עיין עוד בשער הציון (תל"ז - ו') דמותר לבנות סוכה בשמיני עצרת בבין השמשות דשמחת תורה ע"י נכרי דהא צריך לישב גם בשמיני והוי שבות דשבות במקום מצוה וכ"ש ביו"ט שני גופא וצ"ע ואיברא השער הציון (תל"ו - ט) כתב דאפשר בשינוי ביו"ט שני מותר לעשות מלאכת דאורייתא לחולה שאין בו סכנה ואם יו"ט שני דרבנן אפילו בלא שינוי יש מקום להתיר ועוד אין בין ראשון לשני אלא לענין מת וכן לכחול את העיין (תל"ו - ז') וכן שמעתי מרב דוד פיינשטיין בשאלתינו אינו נחשב שבות דשבות ואסור

(ב) אמנם עיין בשו"ת מנחת יצחק (ז' - ל"ד) שהביא הפמ"ג (תל"ו - ח') דביו"ט שני ע"י נכרי אפילו מלאכה גמורה הוי רק שבות דשבות ומותר במקום צורך גדול וכן שמעתי מרב מנשה קליין ומרב ש.ז. ברזין ומהבאר משה וצריך שאלת חכם בכל ענין וענין ועיין בספר מלכים אמניך (ו' - ד') ובספר יו"ט שני כהלכתה (ח' - ל"ג')

II. עוד בעניני יום טוב

(א) רחיצה במים חמים ביו"ט שהוחמו ביו"ט - עיין ברמ"א (תק"ח - ז') דאסור דאינו שוה לכל נפש (כתוספות ז"ה כ"ג:) והמחבר אוסר מטעם אחר דס"ל דאין חילוק בין שבת ליו"ט אמנם אבר אבר מותר לרחוץ ביו"ט ועוד המחבר התיר לרחוץ אפילו כל גופו בחמים חוץ למרחץ כמו בבית וזה לדעת הרמב"ם והרי"ף דלא נמצא כלל דין של השוה לכל נפש ומ"מ זה במים שהוחמו מעיו"ט דלא גזרו חוץ ממרחץ ולכן למנהג ספרד יש מקום להתיר הרחיצה ביו"ט אם הוחמו המים מעיו"ט אבל לדעת הרמ"א מים שהוחמו ביו"ט הוי איסור תורה דאינו שוה לכל נפש גזרו עיו"ט אטו יו"ט ואפילו בבית אסור ואין לסמוך על מה שכתוב בספר הלכה שנכתב באנגלית שזה כנגד פסקיו של גדולי דורינו עיין בשו"ת באר משה (ח' - קנ"ח - קנ"ט) דאין להקל נגד דברים שמפורשים בחז"ל ושמעתי מרב מנשה קליין דאפילו בזמנינו אסור שצריך רובא דעלמא ורב ש.ז. ברזין אמר לי דאסור משום סחיטת שער אמנם עיין בשש"כ (י"ט - הערה ג') בשם רשז"א שנשאר בצ"ע ושמענו שהוא פסק אח"כ לאיסור וכ"כ הספר הלכות המועדים (ט"ו - ח') ע"ש שהאריכו בענינינו

(ב) עשיית מלאכה בבין השמשות שבין יו"ט ראשון לשני ושבין יו"ט שני לחול ליהנות ממנה מיד בבין השמשות דעת הגרש"ז אויערבך (שהובא ביום טוב שני כהלכתו דף שכ"ח - שכ"ז) 1. דדוקא כמתכוון על זמן הלילה ולא כדי ליהנות ממש מיד שא"א ליהנות מהאור רק ע"י הדלקה או להבעיר כדי לבשל ולאכול מיד וה"ה לענין הוצאה והכנסה וכ"כ בסעודה שלישית של שבת אין חוששין בביה"ש לברור אוכל מפסולת כדי לאכול לאלתר ואין חוששין כלל לברור משבת לחול והיינו משום שלא לאלתר אין זה כלל בגדר מלאכה אפילו משבת לחול רק אסור מדרבנן מפני שמכין משבת לחול גם ביו"ט כן ואפשר גם כן במפתח של ביתו כשיודע ברור שרק ישוב לביתו בחול כיון שבמשך כל היום היה מותר אך מי שהוא בשרי והמאכל הוא חלבי שפיר אסור בביה"ש כיון שכוונתו על אחר זמן ודינו אופה מיו"ט לחול לכן מלאכת אור"נ מותר גם לעת ערב כשרוצה ליהנות מיד כשאינו חושב כלל עם שום זמן וע"ע בפמ"ג (מ"ז - סק"ח) ובכה"ל (שס) 2. לענין טלטול שהוא שכיח מאד בביה"ש פסק הגרש"ז דרק בכרמלית יש להקל אבל בניו יורק צריך להחמיר לכן יש שמתפללין תפלת מנחה של ראש השנה במקום האפשרי כדי לשוב אחר תשליל קודם השקיעה שלא יטלטלו המחזוריים בביה"ש וכן הקפידו על זה החזו"א והאג"מ ובעל קהלות יעקב (יום טוב שני כהלכתו שס) 3. בבין השמשות של מוצאי יו"ט שני פסק הגרש"ז אויערבך דלפי הגרע"א היה מותר לעשות מלאכת דאורייתא בביה"ש מ"מ כדי שלא לזלזל ביו"ט שני אין לחלק והגר"ש אלישיב פסק שאם ההנאה מידית יש להקל בביה"ש דמוצאי יו"ט שני אבל לא ביו"ט ראשון ועוד פסק הגרש"ז דאין להתיר בביה"ש של מוצאי יו"ט ראשון מטעם איתחזק היתירא דכל רגע ורגע הוי זמן בפנ"ע ואינו תלוי ברגע הקודם (אור שמח שנת ה' - ד') ועוד דכיון שודאי יתחלף מיום ללילה תוך רגעים ספורים לא שייך בכה"ג סברת איתחזק היתר

(ג) אם הוצאת אשפה ופח אשפה נחשב צורך קצת הוצאת מפתח של התיבה שיש בו מעות לרה"ר מותר למי דלבו דואג ומצטער ע"ז נחשב לשמחת יו"ט (רמ"א תקי"ח - ח') ועיין במ"ב (סק"ו) דיש חולקין ואין מתירין בשביל הפסד ממון ונכון להחמיר והט"ז

(סק"ח) כתב שאם יכול לתת למי שהוא נאמן בביתו לשמרו אסור אפילו לדעת הרמ"א וה"ה בפח אשפה אם יכול להניחו לפעם אחרת אסור לד"ה ועוד יש לחלק להיש מתירים הוצאת המפתח משום דלהסיר דאגתו וגם אין ברצונו שהמפתח יהיה בחוץ ורק שלא יגנב דירתו מתירים משא"כ פח אשפה שאין דאגתו כל כך חזק וגם רצונו שיהיה בחוץ דוקא יש לאסור (הלכות יום טוב ש.ב.כהן) ועוד סברה לאסור דיש לחלק בין מלאכות שנהנה בפועל מהמלאכה כגון הוצאת לולב ותינוק ובין מלאכות שההנאה הוא רק סילוק דבר המפריע לו כגון הוצאת האשפה לרה"ר שהוא רק מעשה סילוק ולכן אם יכול לסלקו בלא עשיית מלאכה מחויב לעשות כן וכן פסק הגרי"ש אלישיב ועוד הרבה פוסקים (ספר הלכות יו"ט Nadoff דף 156) ולכאורה זה דברי הט"ז דלד"ה אסור

(ד) להחליף הפתילות using floating wicks - יש אומרים שאסור להכניס הפתילות צפות העשוין לשימוש חד פעמי כפקק שהרי זה תיקון מנא (הלכות המועדים י"ג - י"ח) ולא דמי לכוס של פרקים ומטה של פרקים דאם דרכה להיות רפויה מותר לכתחלה ודומה לנתנית מוכין בתחלה בכסת (ש"מ - ח) דיש חיוב חטאת או לענין רצועה חדשה במנעל ישן דאסור להכניסה בשבת (ש"י - סק"ח) וה"ה בנידן דידן דאסור משום שאין שום תשמיש בהחפץ קודם חיבורו משא"כ במטה של פרקים וכוס של פרקים שיש תשמיש ע"י הדחק ויש מתירים פתיל צף שעשוי לשימוש חד פעמי ומ"מ לכתחלה נכון להכינו מעיו"ט או בנ"ד מערב שבת ועיין בשו"ת ציץ אליעזר (ט"ו - י) ושו"ת מנחת יצחק (ח - כ"ו) אודות חיבור חלקי המזרק לזרוק לחולה בשבת וכתבו שיש להתיר והביאו ראיה להיתרא עפ"י מסכת יומא (דף ס"ו) דתיקנו חז"ל שיקשור השני בין קרניו של השעיר המשתלח ואף שקשר זה אינו עשוי להתירו לעולם דכיון שהקשר או החיבור הוא לפי שעה ועיין בפסקי תשובות (סימן תקי"ד הערה 84)

(ה) להוציא מן המקרר אוכל קפוא על מנת שימס עיין בשש"כ (חלק ג י - הערה כ"ז) דאף שאסור לטלטל דבר להעמידו במקום אחר עבור מוצ"ש שאני הכא שכוונתו רק למנוע הקירור אמנם המ"ב (רי"ז - סק"ג) כתב ויש אומרים לרדות פת מהתנור לצורך חול אף בדליכא כלל איסור רדייה מפני שמכין משבת לחול אף שרק מונע מלהשרף ומ"מ יש מקום יותר להתיר מיו"ט ליו"ט משום דבלא זה יהיה ביטול שמחת יו"ט שהצריך לאכול מאוחר נחשב הפסד

(ו) יש להתיר שטיפת פירות וירקות ביו"ט תחת זרם של מים כי גם בשבת רבים מתירים (אג"מ ח - קכ"ט) ועיין עוד במ"ב (ש"ט - סק"ט) אבל אסור להניח תפוחי אדמה בתוך מים כדי שהעפר והפסולת צף למעלה (מג"א תק"ו - סק"ז) ויש חולקים וסוברים שלא אסרו אלא הוצאת צרור מהקמח משום שהדרך היה לעשות כן לימים רבים (שו"ע הרב תק"י - סק"ג ותפארת ישראל)

(ז) רפואות ביו"ט למעשה - צריך שאלת חכם המומחה בענינים אלו אם מותר לקחת תרופות ביום טוב ראשון ושמעתי מרב דוד פיינשטיין דאין חילוק בין יום טוב ראשון לשבת

III. חמץ שעבר עליו הפסח

(א) עיין בספר מקור החיים במגן האלף (תמ"ח - סק"ז ד"ה "עוד") דמי שיצא לגמרי מכלל ישראל ומתנהג כנכרי לכל דבר לא שייך לקנוס את חמצו שהרי בודאי לא ישמע לנו ומה שאמרו ישראל אע"פ שחטא ישראל הוא אמרו רק לענין שאסור להכשילו בענין לפני עור אבל הרי הוא חשוב כנכרי גמור וחמצו כדין חמץ של נכרי (פסקי תשובות תמ"ח - ט) ועפ"י כתבו הפוסקים ללמד זכות על המון בית ישראל שמשתמשים עם יין שרף שעבר עליו הפסח

(ב) כל זה בחמץ גמור אמנם אם נתערב קודם הפסח בששים מותר לאחר הפסח לכו"ע ואם נתערב בפחות מששים אסור באכילה אף שאין בו כזית בכדי אכילת פרס לכמה פוסקים וזהו דוקא במין בשאינו מינו אבל במין במינו דמן התורה ברובא בטל אפילו אם נתערב חד בתרי ועבר עליו הפסח מותר באכילה (מג"א) ודעת הא"ר דבאכילה אסור אבל בהנאה לכו"ע שרי (מ"ב תמ"ז - סק"ז) ודבר שהוא ספק אם יש בו תערובות חמץ מותר לאחר הפסח (שו"ע הרב תס"ז - סק"ט) עיין במג"א (תמ"ט - סק"ז) דספק חמץ שעבר עליו הפסח אסור באכילה ומותר בהנאה ובט"ז (סק"ח) משמע דמותר גם באכילה ובחזק יעקב (סק"ח) כתב דמותר באכילה כדין ספיקא דרבנן ולקולא וכתב (שם סק"ה) דאם יש לתלות שנעשה חמץ זה לאחר הפסח מותר והאלף לך שלמה (רס"ה) כתב דחמץ שעבר עליו הפסח קיל משאר איסורים ולכן ההלכה כדברי המיקל ותרופות מחמץ שעבר עליו הפסח עיין בשער הציון (תס"ו - סק"ד) שכתב דמותר להתרפא בחמץ שעבר עליו הפסח אפילו לחולי שאין בו סכנה דג"כ אינו אלא מדברי סופרים ובתרופות של זמננו שאין ראויים לאכילה כי מרים הם פשוט שמותר לבולעם כי אף בפסח יש מתירים (אג"מ ז - ז')

(למעשה) שמעתי מכמה גדולי הפוסקים דיש מקום להחמיר בחמץ גמור כגון cereals, noodles, etc. לקנות מחנות נכרי אבל בשאר דברים אין להפסיד החנות של שומרי תורה ומצות. ושמעתי מרב דוד פיינשטיין דאפילו אם יהודי manager בחנות של נכרי מותר לקנות משם ואין חשש אם suppliers יהודים משום דאפשר החמץ היה קודם הפסח או אחריו